

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 1 października 2021 – 30 września 2024

(skrajne daty)

Rok akademicki 2021/2022

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Metafilozofia
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Filozofii
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Podstawowy
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok III, semestr II
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	dr Marcin Subczak
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr Marcin Subczak

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
6	15	15							2

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

ĆWICZENIA: ZALICZENIE

WYKŁAD: ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student powinien dysponować wiedzą historyczną i wiedzą o kulturze na poziomie szkoły

średniej a także prezentować umiejętność pracy z tekstem literackim i naukowym. Student powinien posiadać również podstawową wiedzę z zakresu historii filozofii oraz umiejętność rozumienia i definiowania podstawowych pojęć filozoficznych. Powinien również rozpoznawać główne kierunki i nurty filozofii, identyfikować charakterystyczne postaci i systemy filozoficzne.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Celem wykładu jest zapoznanie studentów z genezą metafizyki, historycznym znaczeniem i rozumieniem jej nazwy a także z kanonem podstawowych pojęć metafizycznych.
C ₂	Celem wykładu jest również zaznajomienie studentów z głównymi problemami i zagadnieniami metafizyki, jej historycznym rozwojem oraz relacją względem innych dziedzin filozofii.
C ₃	Celem ćwiczeń jest wykształcenie umiejętności: czytania, interpretowania i analizowania tekstów źródłowych oraz opracowań dotyczących metafizyki.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
K_Wo1	Absolwent w zaawansowanym stopniu zna miejsce i znaczenie filozofii w relacji do nauk, jej specyfikę przedmiotową i metodologiczną, terminologię filozoficzną w języku polskim, a w wybranym języku obcym - terminologię na poziomie podstawowym; zależności między subdyscyplinami filozoficznymi, metody badawcze i strategie argumentacyjne właściwe dla subdyscyplin filozoficznych, oraz główne kierunki w ich obrębie; metody interpretacji tekstu filozoficznego	P6S_WG
K_Uo1	Absolwent potrafi poprawnie stosować terminologię filozoficzną, formułować problemy, tezy, własne poglądy; dobierać i stosować właściwe metody i narzędzia w tym zaawansowane techniki informacyjno-komunikacyjne; wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i wykorzystywać informacje ze źródeł pisanych i elektronicznych; identyfikować normatywne ugruntowanie instytucji społecznych i normatywne uwarunkowania zjawisk społecznych	P6S_UW
K_Ko1	Absolwent jest gotów do krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy, przyjmowania nowych idei, zmiany opinii w	P6S_KK

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
<p>w. 1. Metafizyka: definicje i rozumienie. Negatywne współczesne konotacje terminu metafizyka; Arystoteles i pochodzenie terminu metafizyka; racje i źródła metafizyki; metafizyka – próba definicji: racjonalnie zasadne i intelektualnie sprawdzalne poznanie świata realnie istniejącego, w perspektywie ostatecznych przyczyn jego istnienia danych w doświadczeniu empirycznym. Istota doświadczenia metafizycznego: relacja podmiotowoprzedmiotowa, bezpośrednie doświadczenie świata realnie istniejącego, podstawowe odczucie własnego istnienia, neutralizm, język naturalny, zdroworozsądkowość.</p>
<p>w. 2. Historia metafizyki: ewolucja znaczenia i typologia. Specyfika metafizyki klasycznej: metafizyka a ontologia, teologia i filozofia pierwsza. Rozumienie metafizyki: Bacon, Kartezjusz, Kant, Hegel, Schopenhauer, Heidegger, Strawson, Bergson. Metafizyki: immanentystyczne i transcendentne; uczestnictwa i doświadczenia. Metafizyka klasyczna jako metafizyka realistyczna (genetyczny empiryzm i metodologiczny racjonalizm). Poznanie</p>
<p>w. 3. Doświadczenie metafizyczne jako doświadczenie poznawcze. Doświadczenie bytu jako doświadczenie stawania się i zmiany. Poznanie jako uchwycenie jedności przedmiotu. Pytanie o formę jako istotę organizującą jedność wielu indywiduów. Poznanie czyli poszukiwanie wyjaśnienia zjawisk (praw, regularności, przyczyn). Przygodność doświadczenia a jego wyjaśnienie. Transcendentna zasada a absolutyzacja doświadczenia.</p>
<p>w. 4. Poznanie metafizyczne wobec poznania filozoficznego. Zagadnienia metafizyczne jako rdzeń filozoficznej refleksji; filozofia i usamodzielnienie się dyscyplin szczegółowych. Metafizyka, czyli przejście od tego co zmysłowe do tego co ponadzmysłowe. Metafizyka jako badanie nieempirycznych racji świata empirycznego. Metafizyka jako odkrycie pierwszych i jedynek czynników-przyczyn uniesprzeczniających to, co istnieje, a które początkowo są nam dane w empirycznym poznaniu świata materialnego.</p>
<p>w. 5. Istota ujęcia metafizycznego. Metafizyka, czyli: poznanie bytu rzeczywiście istniejącego – pierwotna intuicja istnienia; poznanie jego aspektów koniecznych i powszechnych (uniwersalnych i transcendentnych); poszukiwanie uzasadnienia przedmiotowego (ontycznego); poszukiwanie uzasadnienia wspólnego wszystkim bytom; metafizyka jako ujęcie całej rzeczywistości w analogicznie wspólnym przedmiocie; metafizyka jako neutralne ujęcie faktu istnienia bytu.</p>
<p>w. 6. „Byt jako byt” przedmiotem metafizyki. Geneza i rozumienie formuły „byt jako byt”. Wyjaśnienie faktu istnienia i doświadczenie konkretności, realności, określoności istnienia bytu. Fundamentalne pytania metafizyczne kierowane pod adresem bytu: „dlaczego jest”? („że” jest), „dlaczego jest takie, jakie jest”? („że jest takie, jakie jest”). Materialny przedmiot metafizyki (wszystko, co jest; byt realnokonkretny), formalny przedmiot metafizyki (wyjście od bytów realnokonkretnych ku bytowości bytu, ku aspektowi istnienia). Byt jako rzeczywistość, czyli byt, który jest realnie. Byt, czyli konkretna treść realnie (aktualnie) istniejąca. Byt, czyli złożenie z treści (istoty) i istnienia (aktu). Typologia bytu: byt możliwy, realny, konieczny.</p>

<p>w. 7. Metoda metafizyki (1). Metafizyka klasyczna jako metafizyka realistyczna. Empiryzm i racjonalizm. Poznanie zmysłowe i doświadczenie jednostkowości oraz konkretności bytu materialnego. Poznanie rozumowe i abstrakcja w kierunku cech koniecznych i ogólnych ku rozumieniu sensu konkretności. Kompletność ujęcia bytu. Poznanie spontaniczne i zreflektowane:</p>
<p>bezpośrednie doświadczenie rzeczywistości wyrażone w fundamentalnych (pierwotnych) sądach egzystencjalnych. Świadomość istnienia rzeczy – przemożna obecność świata. Poznanie uniwersalizujące i transcendentalizujące.</p>
<p>w. 8. Metoda metafizyki (2). A: separacja i poznanie separacyjne. <i>Separatio</i> czyli odłączanie, oddzielanie. Separacja jako droga do pojęcia bytu jako bytu – do pojęcia analogicznego. Spontaniczna postawa afirmacji doświadczenia. Sądy egzystencjalne i stwierdzenie „jest”. Jednostkowe przedmioty istniejące ujęte w sądach egzystencjalnych. Stwierdzenie nieutożsamości istoty i istnienia. Treść i istnienie treści (treść i aktualizacja jej istnienia – wyodrębnienie aktu istnienia). Negacja i analogiczne orzekanie istnienia. Separacja i pojęcia transcendentalne.</p> <p>B: Abstrakcja metafizyczna. Arystoteles i abstrakcja fizyczna, matematyczna, metafizyczna. Pojęcia powszechne wobec egzystencjalnej treści bytu. Abstrakcja i kategoriałne pojęcia powszechne. Abstrakcja i ujęcie bytu zakresowo (treściowo) pustego. Tomasza z Akwinu krytyka metody abstrakcji.</p>
<p>Suma godzin: 15</p>

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych,
konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

<p>Treści merytoryczne</p>
<p>w. 1. Pluralizm bytów i metafizyczne orzekanie analogiczne. Analogia i podobieństwo realnie różnych bytów. Pluralizm i wewnętrzna złożoność bytów. Orzekanie jednoznaczne, wieloznaczne i analogiczne. Różne, ale podobne stany. Analogia bytowa i pojęciowa. Analogiczna relacja między istotą i istnieniem – proporcjonalność między czynnikami koniecznymi, a ich realnością. Analogia pojęciowa, czyli analogia atrybucji – analogia przypisywania przedmiotowi własności. Analogia proporcjonalności właściwej i niewłaściwej.</p>
<p>w. 2. Kategorie bytowe i transcendentalne własności bytu. Kategorie bytu: istota, jakość, ilość, relacja, działanie, poddanie się działaniu, posiadanie, spoczywanie, miejsce, moment. Transcendentalia: byt, rzecz, jedno, odrębne-coś, prawda, dobro, piękno. Transcendentalne własności bytu a podstawy porządku racjonalnego (tożsamość, niesprzeczność, wyłączonego środka, racja bytu, celowość).</p>
<p>w. 3. Wyjaśnienie bytu – zasady bytu. Zasada racji dostatecznej. Racja wewnętrzna – zasada tożsamości w sformułowaniu esencjalnym. Racja zewnętrzna i teoria porządku przyczynowania. Zasada racji bytu i prawda ontyczna. Zasada racji i wyjaśnienie oraz zrozumienie bytu. Byt wytłumaczalny ontycznie przez byt – nie przez myśl czy pragnienie. Wytłumaczenie ontyczne i czynnik konieczny oraz konstytutywny. Wytłumaczalność przez siebie oraz przez inny byt.</p>
<p>w. 4. Wyjaśnienie bytu – fakty bytowe. Pluralizm bytowy a tożsamość bytów. Zmiana bytów – powstawanie i ginięcie. Analiza struktury bytów i fakty bytowe: tożsamość i teoria substancji oraz przypadłości; zmienność świata i pluralizm bytów – teoria materii i formy; fakt istnienia – teoria istoty i istnienia; podsumowanie: teoria aktu i możliwości.</p>

<p>w. 5. Metafizyka wobec innych stanowisk poznawczych. Fizykalna interpretacja złożań bytowych i jej ograniczenia a problem „zilościowanej materii”. Scjentyzm (determinizm i empiryzm poznawczy). Fenomenologia (poznanie spontaniczne i zreflektowane a problem realności świata doświadczenia). Abstrakcjonizm pojęciowy (poznanie intelektualne a pojęcia i sądy egzystencjalne). Metafizyka jako poznanie elementów składowych bytu i jego realnych racji uniesprzeczniających.</p>
<p>w. 6. Byt przygodny i byt konieczny. Zmiana, powstawanie i ginięcie. Pytanie o samoistność bytu. Czy istnienie może być tym samym co istota? Wewnętrzna struktura bytu a jego racja istnienia. Byt konieczny jako byt niezłożony: istnienie będące istota – samo istnienie. Problem początku bytu koniecznego. Byt konieczny jako byt, który po prostu jest.</p>
<p>w. 7. Metafizyka wobec innych stanowisk poznawczych. Fizykalna interpretacja złożań bytowych i jej ograniczenia a problem „zilościowanej materii”. Scjentyzm (determinizm i empiryzm poznawczy). Fenomenologia (poznanie spontaniczne i zreflektowane a problem realności świata doświadczenia). Abstrakcjonizm pojęciowy (poznanie intelektualne a pojęcia i sądy egzystencjalne). Metafizyka jako poznanie elementów składowych bytu i jego realnych racji uniesprzeczniających.</p>
<p>w. 8. Nauki przyrodnicze a metafizyka. Kwestia wzajemnych relacji. Związki i autonomia. Starożytny podział na filozofię pierwszą i filozofię drugą. Wiedza szczegółowa a rozumienie rzeczywistości (refleksja teoretyczna). Metafizyka dostarczająca paradygmatów rozumienia świata. Metafizyka ukazująca integralną wizję człowieka. Metafizyka dostarczająca „instrumentarium” językowego. Metafizyka budująca świadomość metodologicznych ograniczeń. Metafizyka a kwestia „wolnego” poznania.</p>
<p>Suma godzin: 15</p>

3.4 Metody dydaktyczne

Np.:

Wykład: wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, metody kształcenia na odległość

Ćwiczenia:

- *indywidualna lektura zadanych tekstów jako podstawa przygotowania do zajęć*
- *wspólna analiza wybranych tekstów*
- *badanie kontekstu pojawienia się i ewolucji znaczenia głównych pojęć metafizycznych*
- *dyskusja w grupie ćwiczeniowej na temat problemów pojęć i postaci pojawiających się w tekstach*
- *proponowanie możliwości interpretacji wyżej wymienionych kwestii*
- *indywidualna rozmowa w trakcie konsultacji, mająca na celu wyjaśnienie ewentualnych kwestii spornych*

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA WYKŁAD

EK_02	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA WYKŁAD
EK_03	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA WYKŁAD

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Wykład: warunkiem zaliczenia przedmiotu jest napisanie pracy semestralnej. kryterium oceny jest sprawdzenie na podstawie niniejszej pracy poziomu wiedzy studenta z zakresu treści omówionych w ramach wykładów.

Ćwiczenia: podstawowym warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest obecność studenta na zajęciach a także jego werbalna aktywność w trakcie dyskusji w grupie ćwiczeniowej.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	Wykład 15 godzin Ćwiczenia 15 godzin
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	5
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	Ćwiczenia: 10 godzin Wykład: 10 godzin
SUMA GODZIN	55
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	2

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie przewidziano
zasady i formy odbywania praktyk	Nie przewidziano

Literatura podstawowa:

- Amsterdamski S., *Między doświadczeniem a metafizyką : z filozoficznych zagadnień rozwoju nauki*, Książka i Wiedza, Warszawa 1973
- Arystoteles, *Metafizyka*, tłum. K. Leśniak, w: *Arystoteles, Dzieła wszystkie*, t. II, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990, s. 601-857
- Bańka J., *Metafizyka wirtualna. Traktat o strukturach chwilowych*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2001
- Bartoś T., *Kłątwa Parmenidesa. Eseje metafizyczne*, PWN, Warszawa 2020
- Gilson E., *Duch filozofii średniowiecznej*, tłum. J. Rybałt, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1958
- Gilson E., *Elementy filozofii chrześcijańskiej*, przeł. T. Górski, „PAX”, Warszawa 1965
- Gilson E., *Historia filozofii chrześcijańskiej w wiekach średnich*, przeł. S. Zalewski, „PAX”, Warszawa 1966
- Gilson E., *Tomizm. Wprowadzenie do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, przeł. J. Rybałta, „PAX”, Warszawa 1998
- Gilson E., *Byt i istota*, przeł. D. Eska, „PAX”, Warszawa 2006
- Grabińska T., *Od nauki do metafizyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Wrocław 1998
- Heidegger M., *Bycie i czas*, przeł. B. Baran, PWN, Warszawa 2004
- Jaroszyński P., *Metafizyka czy ontologia?*, PTTzA, Lublin 2011
- Kołakowski L., *Horror metaphysicus*, Res Publica, Warszawa 1990
- Kołodziejczyk T.S., *Granice pojęciowe metafizyki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006
- Kołodziejczyk S.T., *Przewodnik po metafizyce*, WAM, Kraków 2011
- Kowalski W., (red. i in.), *Metafizyka i religia*, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2006
- Krąpiec M.A., *Metafizyka. Zarys podstawowych zagadnień*, Pallottinum, Poznań 1966
- Krąpiec M.A., *Metafizyka. Zarys teorii bytu*, KUL, Lublin 1984
- Krąpiec M.A., *Język i świat realny*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1985
- Krąpiec M.A., *Dzieła. T. 1: Teoria analogii bytu*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1993
- Krąpiec M.A., *Dzieła. T. 13: Język i świat realny*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1995
- Krąpiec M.A., *Dzieła. T. 5: Struktura bytu. Charakterystyczne elementy systemu Arystotelesa i Tomasza z Akwinu*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2000
- Krąpiec M.A., Maryniarczyk A., *Rozmowy o metafizyce*, PTTzA, Lublin 2002
- Kurdziałek M., (red.), *Średniowiecze w poszukiwaniu równowagi między arystotelizmem a platonizmem : studia i artykuły*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1996
- Maryniarczyk A., *System metafizyki. Analiza "przedmiotowo-zbornego" poznania*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1991
- Maryniarczyk A., *Metafizyka w ekologii*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1999
- Maryniarczyk A., (red.), *Metafizyka w filozofii*, PTTzA, Lublin 2004
- Maryniarczyk A., (red. i in.), *Spór o cel. Problematyka celu i celowościowego wyjaśniania*, PTTzA, Lublin 2008
- Maryniarczyk A., *Metafizyka a ontologie : próby przewycięzania metafizyki i ich paradoksy*, PTTzA, Lublin 2015
- Morawiec E., *Odkrycie egzystencjalnej wersji metafizyki klasycznej. Studium historycznoanalityczne*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2004
- Perzanowski J., *Analiza i synteza*, wyb. J. Sytnik-Czetwertyński, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020
- Poręba M., *Granice względności. Opis metafizyczny*, PWN SA, Warszawa 2014
- Rządeczka M., *Problematyka metafizyczna we współczesnych naukach biologicznych. Zarys wybranych problemów i zagadnień*, Copernicus Center Press, Kraków 2018
- Sarnowski S., *Krytyka filozofii metafizycznej*, PWN, Warszawa 1982
- Sochoń J., *Metafizyka wobec współczesności*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2009

Stępień A.B., *Wprowadzenie do metafizyki*, Znak, Kraków 1964

Stępień A.B., *Zagadnienie punktu wyjścia w filozofii ; Teorie relacji : filozoficzne i logiczne.*

Przyczynek do zagadnienia stosunku między teorią bytu (przedmiotu) a logiką, TN KUL, Lublin 2005

Śnieżyński K., Duchliński P., (red.), *Metafizyka i dekonstrukcja w poszukiwaniu doświadczenia metafizycznego w kontekście wyzwań dekonstrukcjonizmu*, WAM, Kraków 2016

Stróżewski M., *Istnienie i sens*, Znak, Kraków 2005

Swieżawski S., *Prawda i tajemnica. Pisma filozoficzne*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2007

Szulakiewicz M., *Poszukiwania metafizyczne*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2014

Tarnowski K., *Pragnienie metafizyczne*, Znak, Kraków 2017

Zięba W., *Dekonstrukcja metafizyki. Powstanie (J. Derrida) - rozkwit - niespełnienie (R. Rorty)*, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2009

Literatura uzupełniająca:

Albert K., *Studia o historii filozofii*, przeł. B. Baran, J. Marzęcki, Fundacja Aletheia, Warszawa 2006

Barnes J., *The presocratic philosophers*, Routledge, London and New York 1996

Burnet J., *Early Greek philosophy*, The World Publishing Company, Cleveland and New York 1963

Colli G., *Narodziny filozofii*, przeł. S. Kasprzysiak, Oficyna Literacka, Kraków 1994

Copleston F., *Historia filozofii*, t. I, *Grecja i Rzym*, przeł. H. Bednarek, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2004

Domański J., *Metamorfozy pojęcia filozofii*, przeł. Z. Mroczkowska, M. Bujko, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1996

Finley M. I., *Grecy*, tłum. A. Bogdański, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965

Gagamer H.-G., *Idea dobra dyskusji między Platonem i Arystotelesem*, przeł. Z. Nerczuk, Wydawnictwo Antyk, Kęty 2002

Garin E., *Powrót filozofów starożytnych*, przeł. A. Dutka, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1993

Gigon O., *Główne problemy filozofii starożytnej*, przeł. P. Domański, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1996

Guthrie W. K. C., *Filozofowie greccy od Talesa do Arystotelesa*, przeł. A. Pawelec, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 1996

Heinzmann R., *Filozofia średniowiecza*, przeł. P. Domański, Wydawnictwo ANTYK, Kęty 1999

Jaeger W., *Paideia. Formowanie człowieka greckiego*, przeł. M. Plezia, H. Bednarek, Fundacja Aletheia, Warszawa 2001

Jaroszyński P., *Metafizyka i sztuka*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2002

Le Goff J., (red.), *Człowiek średniowiecza*, tłum. M. Radożycka-Paoletti, Oficyna Wydawnicza VOLUMEN, Warszawa 2000

Le Goff J., *W poszukiwaniu średniowiecza*, przeł. M. Żurowska, Czytelnik, Warszawa 2005

Le Goff J., Schlegel J.-L., *O średniowieczu*, przeł. M. Ochab, Oficyna Naukowa, Warszawa 2007

Leśniak K., *Arystoteles*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989

Mourelatos A.P.D., *The route of Parmenides. Revised and expanded edition, with a New Introduction, Three Supplemental Essays, and an Essay by Gregory Vlastos*, Parmenides Publishing, Las Vegas, Zurich, Athens 2008

Mrówka K., *Jedna tylko droga. Parmenides. Fragmenty, przekład, komentarz*,

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2003
Mrówka K., *Parmenides. Ścieżka prawdy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012
Narecki K., *Logos we wczesnej myśli greckiej*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1999
Orlik P., (red.), *Wobec nicości*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii UAM, Poznań 2010
Perkowska H., *Postmodernizm a filozofia*, Scholar, Warszawa 2003
Przełęcki M., *Horyzonty metafizyki*, Semper, Warszawa 2007
Reale G., *Historia filozofii starożytnej*, t. II, *Platon i Arystoteles*, przeł. E. I. Zieliński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005
Snell B., *Odkrycie ducha. Studia o greckich korzeniach europejskiego myślenia*, przeł. A. Onysymow, Fundacja Aletheia, Warszawa 2009
Stróżewski W., *Wykłady o Platonie. Ontologia*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1992
Swieżawski S., *Święty Tomasz na nowo odczytany, W drodze*, Poznań 1995
Swieżawski S., *Byt: zagadnienia metafizyki tomistycznej*, Znak, Kraków 1999
Swieżawski S., *Człowiek średniowieczny*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1999
Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Wrocław 2000
Vernant J.-P., *Źródła myśli greckiej*, przeł. J. Szacki, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1996
Vernant J.-P., *Mit i religia w Grecji starożytnej*, przeł. K. Środa, FUNDACJA ALETHEIA, Warszawa 1998
Vernant J.-P. (red.), *Człowiek Grecji*, przeł. P. Bravo, Ł. Niesiołowski-Spano, Świat Książki, Warszawa 2000
Vernant J.-P., *Mity greckie czyli świat, bogowie, ludzie*, przeł. J. Łukaszewicz, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 2002
Wróblewski W., *Filozofia praktyczna Arystotelesa i jej antropologiczne aspekty*, Wydawnictwo Edytor, Toruń 1991

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej